

CONSTANTIN NOICA

Jurnal de idei

Text stabilit de

THOMAS KLEININGER
GABRIEL LIICEANU
ANDREI PLEŞU
SORIN VIERU

Indice de nume și de lucrări
de VICTOR BÂRSAN

Dă astfel „o vîrstă jurnal de idei” a fost prezentarea
noastră a lui Noica începând cu 1939, anul în care au apărut
primele pagini ale *Jurnalului*, într-o serie de cinci numere
fragmentare, lăsată să se întâlnească cu publicul în următoarele ani.
Din cărțile noastre precum și din documentele existente
în fragmente.

HUMANITAS
BUCUREŞTI

Notă introductivă	5
1. 1958	15
2. 1965/66–1968/69	21
3. iunie 1970–septembrie 1972	139
4. 1968/71–1977	157
5. 1973–1984	213
6. 1978–1987. Cartea elementului	305
Traducerea citatelor și a termenilor străini	377
Indice de nume și de lucrări	385

Înțelesul este cunoașterea și cunoașterea cunoașterii
Dinții sunt înțeleși. Înțelesul este cunoștință
cunoștință și cunoștință.

Înțelesul este cunoștință și cunoștință.

1.

1958

Înțelesul este cunoștință și cunoștință.

Înțelesul este cunoștință și cunoștință.
Cunoștință și cunoștință.

Respect pentru oameni și cărti

(tulipană) care este cera care se înzăpeză;
cera care se înzăpește. De aceea o scolio de
tulipană e posibilă.

Stupiditatea de-a se ridica după ce
cineva îl spune și să fie altă.
Din arilegăție își cize bani. și în culturi,
nu să își cize bani.

Dacă tulipană nu este în culturi.
Ca tulipană nu este în culturi; nu ca tulipană să fie în culturi.
Acătoare tulipană nu este în culturi, ca să fie în
culturi a culturii, cultivarea de riză, nu și
dă seama.

Așa că sună să sună... Tot în fel, aici
sună foarte nu dă seama /ace asta. Dar idealul e
așa să te crezi că și cei sună să ziceți și
sună...

Cine se joacă să compună în lucru
din ceea ce a fost cumpărat. Aceasta e
lectia maișilor pe care o să fizica deza-

1.1 Dacă adaug o notă în mine devin mai universal. O diferență în plus și, în loc să mă individualizez mai mult, mă universalizez mai mult.

Aceasta e experiența vie pe care o facem statoric împotriva lui Aristotel. Și de aceea viețile noastre, cu năzuința lor spre un universal concret, sunt o dezmințire a logicului, fiind în același timp într-o logică mai adâncă.

Despre *această* logică trebuie să vorbesc și în ea trebuie să torn lucrurile vieții mele, în această ultimă jumătate, în acest ultim sfert al vieții.

1.2 Cultura ca însușire, asimilare, hrană. Cultura ca tăcere.

1.3 Mi-am cântat cântecul. Aștept acum un supra-cântec. Dar căile spre a-l obține pe acesta nu le mai știu.

1.4 „*Et il rentra dans sa probité.*“ Dar care ți-e probitatea, omule: creația? virtutea?

Ai avut întotdeauna gustul virtuții, dar ai simțit limitele ei: gestul pentru alții. Ți-ai spus atunci că ea e mijloc, că trebuie să slujească și să sporească ființa ta, iar în clipa când îți părea că n-o mai face, ai părăsit-o. Ai sfârșit prin a vedea virtute în voluptatea oară, tocmai pentru că e oară. Ai pendulat. Ai căutat. Ai rătăcit. Lege, legi, rătăciri.

Și ai rătăcit – stând pe loc, în aşteptarea ca un sens care nu era de găsit să te găsească și umple. Ai pus necesitatea într-un

singur plan al vieții, lăsând restul la întâmplare: în pregătirea unei întâlniri cu de neîntâlnitul.

1.5 Filozofia e limitată ca mijloace, și în veacul nostru e searbădă, stearpă, incapabilă să intre în dialog.

Nu se poate decât filozofa, dar poate fără filozofie.

1.6 Mai binele nu e un comparativ al binelui, spune cineva; căci pe el îl știm, dar binele – nu. Doar idealistul vorbește de bine, realistul de mai bine. Iar binele e reaționar, în timp ce mai binele e progresist.

Aci e drama lor, nu știu decât de mai bine. „*Les choses sont à ceux qui les rendent meilleures.*“ *How to grow bigger and better elephants.* Dictatorii. Faust.

Căci nu binele știut importă – de vreme ce nu putem să-l știm –, dar frica de Domnul, frica de bine.

1.7 Problema roboților de mâine, înzestrați cu creiere electronice, va redeveni cea a primei întâlniri de la „conștiința de sine“, din Hegel: afirmarea oarbă. Măciuca redevine actuală în ceasul suprem al civilizației, când ea vrea să atingă stadiul vieții și să procreeze. Iar toată problema e: ce motive are robotul să se apere în fața omului?

Dacă are vreunul, atunci omul și-a încheiat cariera.

1.8 Mă regăsesc, după un lung răstimp de împleticire, mă regăsesc odată cu regăsirea unui sens de cantitate, a soteriei prin cultură. Trebuie și aci să practici multul. E tonifiant, e regenerator. Prin ea însăși, aproape, acumularea duce la saltul către altceva, către ceea ce cauți în fond.

Trebuie, numai, să ai curajul și modestia de-a te restrânge la lucrurile unde acumularea îți e posibilă. Fiecare viață îi e dată o singură vână a interminabilului, o singură formă de infinitate: Nu jindui infinitatea altora, nu le fura delirul lor sacru. Trăiește, adâncește-te și rătăcește într-al tău.

1.9 O masă este de la început altceva decât este. Un pom nu e de la început altceva decât este.

Respo Cum să fac să ridic lucrurile la sens? Cum ridic particula materială la puterea câmpului?

(După cum mărfurile au valoare, lucrurile au sens. Dacă valoarea e munca abstractă materializată, sensul ar trebui să fie existență abstractă materializată. După cum aleg dintre mărfuri marfa producătoare de marfă, adică de valoare, pentru ca din întrebuișterea ei să scot plusvaloare, la fel trebuie să aleg existentul producător de existențe, adică de sens, din care să scot plussensul logic.)

Cum un lucru întors asupră-și dă altceva.

- 1.10 *When Thou risest all the land is in joy and gladness.
And men say: It is life to see Thee, it is Death not seeing
Thee.
West and East give praise to Thee,
When Thou has risen, they live,
When Thou settest, they die.*

2.

1965/66–1968/69

X

Corpul uman, sporit prin magie, cere
„un reglement de răflet” spunea Bergson
„la finele lui e doar mereu”

Timpul următor (iar totuși a făzdui)
acest reglement de răflet ..

X

O naștere se face elice pînă
în / Scîna / și elice pînă în vîrf
cuvînt / tîntă /

(de unde cîntă cheie în altă curătă)

X

Unu. și îi relatează de cîndva
tehnica lui urmărește să fie un
acești cîine (cîlciu) talent și
moralitate.

În cîine și altă curătă - să
urmărește deosebit de tehnico - iteafără

X

Mărturie a curătă bolte. Să fie
cîine și ignoranță, starea, spuse
acumul acușări identificările. Nu și
dorm și fizionomul a ajuns ușor
lasticul, obrazul-l și demindat.

2.1 Silogismul lumii moderne : Dacă există Dumnezeu, lumea aceasta are sens; dacă lumea aceasta are sens, ea are sens aşa cum este, în imediatul ei; dacă lumea are sens în imediatul ei, Dumnezeu nu există. Sau: dacă dragostele noastre au sens, ele au sens aci, aşa cum sunt. Dacă ele au sens *aci*, dacă pământescul e totul, Dumnezeu nu există.

(Sau: Dacă există Capital, anti-Capitalul are sens; dacă anti-Capitalul are sens, el poate să se ridice, cu proletariatul, până la sensurile omului și controlul societății; dacă anti-Capitalul poate exprima și domina lumea, Capitalul nu mai există.) Sau: furtul creează proprietatea. Dar proprietatea maturizată desfăințează furtul.

Tot ce e contradicție unilaterală înainteașă aşa. Deci tot ce e dialectică.

Așadar, *silogismul dialectic* – spre deosebire de cel „logic“ (care subsumează), de lanț ipotetic (care deduce), de sorit (care desfășoară) – desfăințează.

[*În margine*] Nu deductivul, nici inductivul, ci pro-ductivul (a aduce înaintea cuiva, dar și a duce înainte ceva).

2.2 Oamenii te iartă dacă faci crime. Dar nu te iartă dacă ești fericit.

Am simțit limpede asta în ceasul reînvierii mele.

2.3 Plus ça change, plus c'est la même chose.

Mais ce n'est plus la même chose!

Socialismul redescoperă totul – dragoste în roman, bătaia în armată, gust individual, chiar proprietate la un anumit nivel (casa, mașina) și poate la *toate* nivelurile. Dar nu mai sunt aceleși lucruri. Omul e o ființă care nu poate obține *dintr-o dată* binele, cunoașterea, frumosul. Le obține dintr-o două oară. Omul e o ființă indirectă, reflectată, lipsită de spontaneitate. El trebuie reașezat. Și, odată cu reașezarea sa, lucrurile se reașază mai bine. Tabloul e prost pus, vorba olteanului. Ceea ce căștigăm noi *regăsind* totul este că lucrurile, odată cu noi, sunt ceva mai bine puse.

2.4 Sunt două lumi, una care corectează practica prin *teorie* (și e lumea „naturală“ a omului, lumea apuseană de azi, lumea, poate, ultra-civilizată și totuși pe linia omului de totdeauna din neolicic, vorba lui Chardin); și alta care corectează teoria prin *practică*. Iar aceasta e lumea omului ca ființă indirectă, lumea omului „*rațional*“, a omului stăpân pe timpul logic, lumea auto-evoluției, cum spune același Lumea care a ieșit din neolicic.

Sunteți admirabili, li s-ar putea spune occidentalilor. Dar operați încă cu spontaneitatea (Goethe!), începeți cu practica nereflectată, cu văzând și făcând – aşadar, sunteți în neolicic.

2.5 Religia poate spune lucruri extraordinare de adevărate; dar n-are acoperire.

Nimeni nu mai crede, ba prea puțini mai înțeleg împărtășania, mâncatul divinului, asimilarea lui Ceres, cerealele. E în joc un arhetip din care am decăzut, cum spune Mircea Eliade. Dar și când ne-o spune, el sau alții, lucrul nu mai mișcă, oricât de adânc și de complet uman ar fi.

Când însă experiența științifică pune în joc viermele planarii care, mâncându-și colegul stricat, se strică și el – ni se pare ceva extraordinar. De aci încolo e posibil totul: vom avea poate cunoașterea – logosul divin al matematicilor – în pilule. Vom mânca adevărul, binele și frumosul, ne vom transfigura spiritualicește prin simplă asimilare.

Dar ce vom fi obținut astfel? Vom fi regăsit asimilarea divinului, însușirea lui de către om (care-l caută în toate felurile, altminteri, gătindu-se în ziua sărbătorii și făcându-și din casa

împodobită un templu, un sălaș al divinului – cu sensul pierdut al sărbătorii). Vom fi regăsit arhetipul pierdut.

Iar ei vor spune: vedeți? Am avut dreptate să ne uităm îndărăt. *Plus ça change, plus c'est la même chose.*

Dar noi vom spune: *ce n'est plus la même chose.*

2.6 (Euler spunea că nu există nimic mai frumos pe lume decât ecuația:

$$e^{ix} = \cos x + i \sin x$$

Îi era „epura adevărului“, legătura ideală dintre imaginar și real).

2.7 Viață. Ce înseamnă viață? Poate micro-organismele (microbi, bacterii, germi, virusuri) care ne încunjoară pretutindeni, care sunt în noi, în aerul și hrana noastră și printre care majoritatea ne sunt utile, iar câteva teribil de dăunătoare. Viață înseamnă alianță și luptă cu ele, navigația de-a lungul și de-a latul oceanului lor. Benefice sau malefice, vegetale sau animale, ele sunt, în fond, sursa stărilor, proceselor, dezagregărilor și agregărilor pe care le numim viață.

La nivelul omului, viață înseamnă, aşadar, ceva de ordinul calculului infinitezimal.

(Virusul, capabil să se multiplice doar în interiorul unei celule vii, altminteri fiind inert, la granița dintre lumea vie și inanimat.)

(Organismul produce anticorpi care-l apără. „Vaccin“ de la *vacca*. Englezul Jenner constatăse în 1796 că văcarii în contact cu vitele variolate n-au variolă! De aci, ideea vaccinului.)

2.8 Corpi și anticorpi (s-au găsit anti-neutroni și anti-protoni); substanță și anti-substanță (la galaxiile ce se ciocnesc); materie și anti-materie*. Dar știam de mult despre om și anti-om (diavolul), aşa cum știam, în cazul planariilor, despre teofagie. Ceea ce face știința astăzi nu mai e știință pură și simplă. E teologie.

*[În margine] Pitagoreicii vorbesc chiar despre un Anti-Pământ, opus Terrei (*ἀντίχθον*).